

Tretja **pot** privatizacije

Pobuda za izdajo Zakona o restituciji LASTNINSKE PRAVICE DELAVCEV

PROF. DR. LUDVIK TOPLAK

Priča smo novemu narodnemu razkolu v Sloveniji: za privatizacijo ali proti njej. Po dnevnih poročilih in razpravah sodeč, je to dnevnopolitično vprašanje v Sloveniji, ker so tudi argumenti dnevnopolitični. V resnici pa pri privatizaciji gre za najvitalnejše narodnozgodovinsko vprašanje, ker ima lastnina temeljni pravni, ekonomski, socialni, strankarsko politični in nacionalnopolitični pomen pa tudi socialno-psihoški značaj. Zato je lastnina ena temeljnih družbenih kategorij prava, ekonomije, politike in filozofije ter ključno vprašanje v vseh družbenih sistemih.

V nadaljevanju želim utemeljiti, da je sedanje državno premoženje že privatizirano, razen javnega dobra, lastnik na podlagi ustave

in zakona je delavec in da so vsi drugi poskusi uzurpacije delavčevega premoženja nezakoniti in nelegitimni. Zaradi omejitve prostora ne naštevam vseh predpisov ter pravnih in ekonomskih utemeljitev. **1**

Dilema za privatizacijo ali proti njej je zavajajoča politična igra za politično premoč in demagogijo dveh protiljudskih političnih modelov. Politično poenostavljeno bomo opisali elemente ene in druge strani.

Za privatizacijo se zavzemajo zagovorniki neoliberalnega koncepta, izključujoče konkurence, kapitalizma brez rokavic in brez družbene odgovornosti. Cilj privatizacije je individualna lastnina, država pa sredstvo. Pridružujejo se jim tudi tisti, ki želijo obdržati drobne privilegije, kot strežaji ali biriči ter so za plačilo svojih

užitkov pripravljeni služiti. Gre za nebrzdani individualizem, požrešnost posameznikov in njihovih mrež ter podanikov. Oboji so kot zapravljeni kmet, ki proda ali zastavi zemljo bogatinu.

Proti privatizaciji se zavzemajo zagovorniki etatizma, državnega kapitalizma, močnega javnega sektorja, ki samo v državni lastni vidijo svojo politično moč ali socialno varnost ter verjamejo, da lahko samo preko močne države obvarujejo svoje privilegije. Ne vidijo pa, da državni kapitalizem nujno vodi v razvoj državne oligarhije, ki se vzdržuje na sistemu klientelizma in korupcije.

Obe na videz nasprotujoči si strani, tisti za in tisti proti, pa izhajata iz logike izključujoče konkurence. Ujeti sta v dva izključujoča se modela: kolektivistično boljševiški model in neoliberalen

Page: 24

Reach: 40000

Country: SLOVENIA

Size: 3359 cm2

2 / 7

kapitalistični model. Ne vidita, da obstaja tretja pot, tj. solidarnostne ekonomije, ki se ji v Evropi reče socialno-tržna ekonomija, kot so kooperativa in delavsko delničarstvo, ali v Ameriki tako imenovana crowdekonomija, ter različne oblike mrežnega marketinga. Nepogrešljiv del solidarnostne ekonomije je ekonomska demokracija, ki omogoča zadosti velikemu številu malih lastnikov in delničarjev, proizvajalcev in potrošnikov, varčevalcev in kreditojemalcev ali zavarovancev, da se organizirano zoperstavijo požrešnosti monopolnega kapitala, vse v pogojih tržne ekonomije.

Tretja pot tudi v Sloveniji je združništvo oziroma delavsko delničarstvo, ki zagotavlja velikemu številu malih, da se organizirano zoperstavijo kapitalistični požrešnosti na eni ter državno-etatični moči birokracije na drugi strani, in je zato pod stalnim udarom obeh: kolektivističnih oblastnikov na eni strani in kapitalističnih lastnikov na drugi. To je tudi model, ki zagotavlja pravično distribucijo dobrin, ki je pravno in ustavno utemeljena pot, komplementarna privatni lastnini in državni regulativi moderne socialne države. Tretja pot zagotavlja socialno in politično ravnotežje ter zagotavlja socialni mir v pogojih tržne ekonomije in ekonomske demokracije. Ta pot je v Sloveniji tudi edina ustavnopravno, lastninsko, filozofsko in politično utemeljena, ker zagotavlja pluralizem lastnine, ekonomski razvoj, socialno in pravno državo ter ekonomsko politično neodvisnost države.

Pojem privatizacije in pravna vsebina lastninske pravice

Privatizacija pomeni transformacijo državne lastnine v zasebno, nasprotno kot nacionalizacija pomeni podržavljenje zasebne lastnine. Gre za zamenjavo subjekta, ne menja pa se pravna vsebina lastnine. Vsebinska lastnine v pravnem pogledu je po definiciji enaka v vseh časih in se ne menja. Menjajo se lahko predpisi v pravu vsake države glede predmeta, obsega ali načina izvrševanja lastninske pravice ter terminologije.

Lastnina v pravnem pogledu, po klasičnih zakonodajah in tudi po naši, je najširša pravica lastnika, ki obsega pravico rabe stvari in uži-

vanja plodov, pravico do posesti ali upravljanja s stvarjo, pravico razpolaganja s stvarjo in pravico vsakega tretjega od tega izključiti. V starem Rimu bi rekli: *ius utendi et fruendi, ius possidendi, ius disponendi* in *ius prohibendi*. V samoupravni terminologiji se je reklo: pravica delavca, da uporablja (*ius utendi et fruendi*), pravica delavca, da upravlja (*ius possidendi*), pravica, da razpolaga z rezultati živega in minulega dela (*ius disponendi*), ter pravica delavca, da vsakega drugega od tega izključiti (*ius prohibendi*). Vsebinska lastnine je stalnica. Terminološke, jezikovne in politične ali teoretične razlage ne menjajo bistva lastnine.

Zgodovinski razvoj lastnine, privatizacija in nacionalizacija

Privatizacija in nacionalizacija sta zgodovinsko nasprotujoča si procesa. V zgodovini se je menjala pravna ureditev lastnine glede subjekta lastnine, glede lastnika ali drugega upravičenca do posameznih upravičenj ter glede omejitev izvrševanja lastninske pravice. Tako je glede predmeta po rimskem pravu suženjstva bila dopustna lastnina na sužnjih, človek je bil predmet lastnine, kar je bilo kasneje prepovedano in kaznovano s smrtno kaznijo. Glede predmeta prevladujoče lastnine se je lastnina menjala, kot prevladujoče oblike kapitala od ruralnega, industrijskega, finančnega do lastnine na *know how* (znanjih, *copy right*). Glede subjekta poznamo tri osnovne oblike: kolektivno (skupno, državno lastnino), individualno in skupinsko ali solastnino (korporativno).² V ekonomiji in pravu smo priča nasprotnim procesom: privatizacija nasproti nacionalizaciji. Procesi pa niso linearni, ker primeri 11. septembra v New Yorku ali Charlie Hebdoja v Parizu in druga vojna žarišča ustvarjajo nasprotno krče.³

Razvoj lastninske pravice delavca in delavskega delničarstva pri nas

Procesi avtonomije volje, ki so globalni, so se v socialistični Jugoslaviji začeli pod imenom delavsko samoupravljanje leta 1950, v na-

slednjih desetletjih so se širili pod imenom družbeno samoupravljanje. Samoupravna pravica delavca je bila v začetku politična kategorija in je imela javnopravni značaj. To je sovpadalo s trendi v prid socialno-tržni ekonomiji in delavski participaciji v zahodni Evropi. Ekonomska in pravna teorija in zakonodaja v Jugoslaviji so v letih tako imenovane samoupravne demokracije oblikovale koncept delavskega delničarstva (prof. Tine Lah iz UM ter prof. Stojan Pretnar iz UL, prof. Nikola Balog), ki je politično pravico delavca definiriral kot merljivo premoženjsko pravico, pravno zavarovano, kot lastnino delavca.

V letih tako imenovanega pluralizma interesov je model delavčeve lastnine dobil ustavnopravno formo v Ustavnih amandmajih 1971. V predlogu sta bili zapisani dve bistveni novosti: prva v politični ureditvi, "Republika je suverena država", in drugo v družbeno ekonomski sferi, "Delavec ima pravico uporabe, upravljanja in razpolaganja z rezultati živega in minulega dela v skladu s svojim prispevkom in nihče nima pravice delavca omejevali, da ne bi razpolagal z rezultati svojega živega in minulega dela". To pa je polna vsebinska lastninske pravice delavca na ustvarjenih rezultatih živega in minulega dela. Ta določila je prevzela Ustava SFRJ leta 1974 v omiljeni obliki, tako da je v političnem sistemu opustila "suverena", v ekonomskem sistemu pa je pravico delavca iz ednine izrazila v množini. Vsebinska delavčeve samoupravne pravice je tako postala pravno definirana kot lastniška pravica, finančno ovrednotena, dokazljiva in materialnopravno zavarovana, z vsemi vsebinami lastninske pravice: uporabe, upravljanja, razpolaganja in pravico vsakega tretjega od tega izključiti.

Pravna vsebina lastnine (pravica rabe in uživanja ali uporabe, pravica do posesti ali upravljanja, pravica razpolaganja in pravica vsakega tretjega izključiti) se v zgodovini ni spremenila ne glede na objekt, subjekt ali ter pravno-politične ali ekonomske interese ter omejitve lastnine.

Tako vsebino lastninske pravice delavca na živem in minulem

Page: 24

Reach: 40000

Country: SLOVENIA

Size: 3359 cm2

3 / 7

delu je povzel tudi Zakon o združenem delu leta 1976. Ustavno in pravno določena vsebina delavčevih pravic na minulem delu je bila jasna ter enaka vsebini lastniške pravice od rimskih časov dalje. Ker je bila lastninska pravica delavca tako ustavno in pravno definirana, je ogrožena politokracija ni mogla pravno ukiniti. Zato je sledil politično ideološki boj. Ustavnoopravna ureditev "delavčeve pravice do živega in minulega dela" s predlogi delavskega delničarstva je ogrozila politične in ekonomske interese politokracije ter povzročila politične konfrontacije namesto pravno-ekonomskih argumentov.

Politična negacija lastniške pravice delavca

Politokracija si je za pravno področje izmislila novo kolektivistično formulo "nelastninsko teorijo družbene lastnine", češ da družbena lastnina nima titularja, ker da je last vseh in nikogar. Na ekonomskem področju pa je razvila politično voluntaristično "teorijo dogovorne ekonomije". Sledile so politično-ideološke in medijske diskvalifikacije in likvidacije zagovornikov pravno definiranih in ekonomsko merljivih pravic delavca.⁴

Za implementacijo delavčevih pravic so sledili izvedbeni predpisi o delitvi osebnih dohodkov (živo delo) v skladu s prispevkom delavca ter po tem ključu pokojninski predpisi, ki so priznali delavcu pravico do minulega dela, v skladu s prispevkom (del minulega dela). Niso pa bili sprejeti tisti izvedbeni predpisi, ki bi izmerili prispevek delavca k razširjeni reprodukciji, povečanemu kapitalu (reinvestirano minulo delo) ter uvedli trg kapitala.⁵

Zagovornike lastnine delavcev je politokracija politično in medijsko diskvalificirala kot zagovornike civilistične teorije. Tej gonji so z zamikom sledili politični pogromi tudi v Slovenji, tako na dnevih pravnikov v Portorožu leta 1980 kot s članki v reviji Združeno delo. >>

Obstaja tretja pot, solidarnostna ekonomija, ki se ji v Evropi reče socialno-tržna ekonomija, kot sta kooperativa in delavsko delničarstvo

Protipravna ekspropriacija lastnine delavcev je pravna in politična travma in terja pravno artikuliranje lastniške pravice delavca na minulem delu

Politokracija je s pomočjo teorije odmiranja države in prava ter teorije integralnega samoupravljanja v strahu pred organiziranim delavskim delničarstvom potencirala nihilistično nelastninsko teorijo družbene lastnine in dogovorne ekonomije. ⁶

Tako je politokracija politično zanimala pravno definirano vsebino lastninske pravice delavca na minulem delu in posledično preprečila delavsko delničarstvo ter trg kapitala in delavca izigrala v procesu privatizacije od Markovičevega zakona o podjetjih dalje. Ta zakon in pragmatično interesne lastninske razlage namreč izhajajo iz nelastniške teorije družbene lastnine, češ, "družbena lastnina je last vseh in nikogar, pripada vsem in nikomur". V političnih preigravanjih so v Jugoslaviji zmagovale pragmatično interesne skupine prenov, ki so dojele, da se politično izteka polstoletni jaltski sporazum in s tem državno politično upravljanje gospodarstva ekonomsko pa prihaja tržna ekonomija in čas privatizacije "družbene lastnine, ki je last vseh in nikogar". Gotovo pa pripada več predvsem dedičem "najzaslужnejših", torej družbenopolitični sferi, ki je po političnih kriterijih tudi imenovala vodilne delavce v gospodarstvo in družbene službe kot "menadžerje". ⁷

Tudi v vrstah tranzicijskih gibanj leta 1990 je bilo očitno, da so eni razumeli tranzicijo kot medgeneracijski znotrajpartijski spor, "drugi pa so bili sopotniki" ali "humus". Interesi in koncepti bivše pragmatične politokracije so se nadaljevali v pogojih tranzicije tudi v samostojni Sloveniji ter se interesno ujeli s privatizacijskimi interesi novih menedžerjev kot nova strankokratska kvazielita. Danes se obe strani borita za isto stvar, obvladovanje državnega premoženja bodisi kot lastnik, ki neposredno upravlja in glasuje za privatizacijo, bodisi kot predstavnik politokracije (strankokracije ali javnega sektorja), ki glasuje proti privatizaciji. Oboji se borijo proti istemu nasprotniku, edinemu pravnemu in legitimnemu lastniku, delavcu.

Zaključek: lastniška pravica je bila pravno priznana in praktično uve-

ljavljena v obliki uporabe in upravljanja ter razpolaganja na živem delu (osebni dohodki) in delu minulega dela, namenjenem za pokojnine; del, ki je bil namenjen za razširjeno reprodukcijo (kapital), pa je politokracija protipravno pridržala za sebe. Za ta drugi reinvestirani del lastnine delavca niso bili izdani izvedbeni predpisi. Zato ni bilo izvedeno knjigovodsko ovrednotenje pravice posameznega delavca na razširjeni reprodukciji. Družbena lastnina v gospodarstvu je bila tako pravno v celoti že privatizirana leta 1971 in ta pravica delavca ni bila nikoli pravno odvzeta, bila je protipravno politično zamolčana do leta 1989 ter kasneje v času privatizacije protipravno ekspropriirana. Kako?

Ekspropriacija lastniške pravice delavca in delavskega delničarstva

Pravno nesporno definirano lastnino delavca na minulem delu je bivša politokracija negirala protipravno z nelastninsko teorijo družbene lastnine do leta 1989, nova generacija "menedžerjev" pa je pod vplivom neoliberalne teorije po letu 1989 politiko nadaljevala s protiustavnim Zakonom o podjetjih z novim konceptom reprivatizacije ter tako protiustavno ekspropriirala delavca ustavno in pravno zavarovane lastniške pravice na minulem delu. Po letu 1991 je slovenska zakonodaja temu sledila, predvsem po podpisu tako imenovanega Memoranduma o privatizaciji, ki so ga leta 1992 podpisali predstavniki parlamentarnih političnih strank razen Grosa in Omana. **8** Pri Zakonu o privatizaciji podjetij iz leta 1992, ki naj bi bil pravično in zakonito uredil lastninski delež delavcev, lastnikov minulega dela, je prišlo do ponovne politične prevare. **9**

Dejanska ekspropriacija delavčeve lastnine se je potencirala po tako imenovani menedžerski in tajkunski privatizaciji ter s pomočjo bank ob pogojih oderuške obrestne mere, vse utemeljeno s tako imenovano finančno monetaristično teorijo neoliberalizma pod krinko svobodnega trga, sanacijo bank, prodajo in podžavljanjem delnic, iztiskanjem **malih delničarjev** in prodajo tako imenovanih državnih podjetij pod imenom privatizacija. Protipravna

ekspropriacija lastnine delavcev je pravna in politična travma in terja pravno artikuliranje lastniške pravice delavca na minulem delu z Zakonom o restituciji lastniške pravice delavca.

Argumenti za Zakon o restituciji lastninske pravice delavcem

Zgodovinska ideološka in protipravna prevara delavca je tudi zgodovinska politična travma, za socialni in politični mir in razvoj Slovenije posebno aktualna, ki jo bo treba pravno artikulirati ter z zakonom sanirati. Podobno kot je 50 let po nacionalizaciji, leta 1991, sledila denacionalizacija, je danes čas, da se pravno sanira vprašanje restitucije materialnih pravic delavcev z zakonom.

Z Zakonom o restituciji pravic delavcev je treba identificirati zgodovinske prevare ter s tem povezano zločinsko zakonodajo, ki je prevare in druge s tem povezane zločine ščitila. Urediti je treba s posebnim zakonom, kot je to zakonsko bilo že urejeno za posebne kategorije prizadetih državljanov, kot so borci NOB, vojni veterani, izgnanci, prisilni mobiliziranci, žrtve povojnega nasilja, razlaščenici, izbrisani in drugi.

Ves čas od leta 1971, ko so teoretiki in gospodarstveniki, pravniki in ekonomisti, kot so prof. Nikola Balog, prof. Stojan Pretnar in prof. Tine Lah, predlagali poimenovanje "delavska delnica", je velik del stroke in znanosti zahteval postavitev delavskega delničarstva. Tudi v času novih poskusov menedžerskih privatizacij leta 1989 so profesorji in gospodarstveniki v Ljubljani, Mariboru in Beogradu organizirali javno razpravo, na kateri so nastopali teoretiki in praktiki ekonomije in prava. **10** Vsa prizadevanja, ki bi preprečila protipravno oškodovanje delavcev v stroki, praksi, znanosti ali zakonodaji, so povezane interesne skupine politično in moralno diskvalificirale, pobudnike pa tudi kriminalizirale. Po 25 letih juričnih zločinov, prevar in zmot, v katerih je le nekaj izjem, je čas, da se pripravi Zakon o restituciji materialnih pravic delavcev v državnem zboru.

Zakon o restituciji lastninskih pravic delavcev ima večstranski značaj:

- v pravnem pogledu odpravi ne-

zakonito stanje na področju lastninskih odnosov in vzpostavi pravno legalno in pravično stanje, kar je imperativ pravne države. Delavcu zagotovi uveljavljanje zakonite vsebine lastninske pravice uporabe, upravljanja in razpolaganja ter varovanje lastnine na delavski delnici;

- v ekonomskem pogledu spodbudi socialno energijo in povrne zaupanje, potrebno za nov gospodarski vzgon v državi, ter tako spodbudi konkurenčnost v upravljanju podjetij in na trgu blaga in kapitala, doma in v odnosu do mednarodnih trgov. S tem se eliminira socialna diferenciacija, poveča nadzor in odgovornost državljanov za ekonomski razvoj, pravno se definira trg blaga in kapitala v državi ter utrdi finančna neodvisnost države ob povečani politični in ekonomski participaciji državljanov; v socialno-političnem pogledu se zmanjšajo socialne razlike, poveča srednji sloj, vzpostavi ekonomsko podlago za socialno tržno ekonomijo, ki bo zagotavljala ekonomsko ravnotežje do monopolističnih teženj individualnega kapitala ter ravnotežje proti oblastništvu politokratskih struktur, ki želijo vzpostaviti državne monopole in državni kapitalizem. Poleg kooperative in modernih oblik množičnega financiranja (crowdfunding) se utrdi ekonomska demokracija, zagotovi pravična delitev dobrin, pospeši javno-zasebno partnerstvo ter vzpostavi ravnotežje med realnim in finančnim sektorjem v gospodarstvu. V nacionalno-političnem pogledu pa se utrdi ekonomska neodvisnost države, odpravijo kričeča medregionalna, medsektorska in medgeneracijska protislovja, povečata odgovornost in javni nadzor ter omejita korupcija in klientelizem, omeji moč strankokracije in drugih kvazielit, vzpostavi socialna pravičnost, pravna država, povrne samozavest ter ugled države doma in v svetu.

Page: 24

Reach: 40000

Country: SLOVENIA

Size: 3359 cm2

5 / 7

Sklepni predlog

Vladi in poslanskim skupinam predlagam, da nemudoma pripravijo predlog Zakona o restituciji pravic delavcev iz minulega dela, ob sodelovanju pravnih in ekonomskih strokovnjakov, da se po ključu pokojninskega fonda ovrednoti minulo delo delavca kot delnica, z izjemo javnega dobra ter tako zagotovi restitucija lastninske pravice v Republiki Sloveniji, določijo vsebinski, postopkovni, upravljavski in časovni okvirji izvrševanja ustavno in pravno priznane lastninske pravice delavca ter določijo pravila upravljanja in trga kapitala. •

Opombe:

1. - V pravnem pogledu je lastnina pravica lastnika, da stvar rabi, uživa, ima v posesti, z njo razpolaga in vsakega tretjega od tega izključuje.

- Ekonomsko izraz lastnik pomeni dejstvo moči določene osebe, da stvar koristi oziroma participira pri pridobivanju plodov. Praviloma je ekonomski lastnik tisti, ki je pravni lastnik, kar pa ni nujno. Če ima tretja oseba ekonomsko korist od stvari, je ta tretja oseba ekonomski lastnik. Ekonomski lastnik je lahko država, ki pobira davke, večje, kot je dodana vrednost, banke, ki pobirajo visoke obresti, trgovci, ki pobirajo dodano vrednost določenih panog, npr. kmetijskih pridelkov, ali najemniki, ki plačajo najemnino pod ceno, ipd.

- Politična moč praviloma določa distribucijo dobrin v družbi in s tem social-

ni položaj ljudi. Distribucija lastnine in plodov je najpomembnejši regulator socialne politike v družbi. Prav zato politične stranke ali drugi politični centri moči hočejo obvladovati lastnino kot upravljavci državne lastnine, kot upravljavci države, ki pobira davke ali kot lastniki. Vprašanje distribucije lastnine v družbi je predvsem ključnega pomena za distribucijo politične moči.

- Lastnina ima tudi nacionalnopolitični pomen za vsako državo, ker je poleg političnih atributov države, lastnina v ekonomiji ključni instrument obstoja, statusa, moči in razvoja države in državljanov, ter tako konstitutivni element vsake države. V politiki države do lastnine in ekonomske neodvisnosti pa se kaže državotvorna stopnja nosilcev politične moči.

- Lastnina kot sublimacija nagona po samoohranitvi je tudi psihološko-socialna potreba človeka, ki nima omejitve. Omejitve je lahko samo osebna, v spoznavanju smisla lastnine ali občutku nesmisla požrešnosti, se pravi kultura lastnine. To pa je etični, torej filozofski pomen lastnine.

2. Po francoski revoluciji je sledilo stoletje individualizacije lastnine, privatizacije prejšnje skupne ali cerkvene in fevdalne lastnine (era imperializacije privatnega prava). V drugi polovici 19. stoletja sledi stoletje krepitve države in javnega prava, omejevanje privatne lastnine (intervencionalizem) glede vsebine in obsega (era imperializacije javnega prava) in državnega intervencionalizma, ki je dosegel vrhunec v podobi totalitarnih režimov v prvi polovici 20. stoletja pod imeni fašizem, boljševizem ali nacizem. Država je

z javnopravnimi instrumenti omejevala lastnino, politične pravice, osebnostne pravice, vse do intimne človekove sfere, kot so jezik, vera, narodna pripadnost ali politično prepričanje. V drugi polovici 20. stoletja, po drugi svetovni vojni, po zlomu fašizma in nacizma, se začne nasproten proces avtonomije volje v Evropi na različnih področjih in pod različnimi imeni: parlamentarna demokracija in osebnostne pravice v politiki, deregulativa in svobodni trg v ekonomiji, repri-privatizacija državne lastnine in pluralizem lastnine kot tretja pot v ekonomiji in s tem povezana ekonomska demokracija, avtonomija univerze v akademski sferi. Razvija se socialna država, socialno-tržna ekonomija, ekonomska demokracija, v Skandinaviji pa država blaginje. Po padcu Berlinskega zidu se potencira neoliberalna oblika kapitalizma, ki povzroči novo socialno diferenciacijo in nova socialna protislovja ter ponovno zahtevo po državnem intervencionizmu.

3. V nekdanji Jugoslaviji in samostojni Sloveniji, podobno kot v drugih postsocialističnih državah, smo pričali nasprotujočim si političnim in ekonomskim interesom, zato politizacije strokovnih gospodarskih in pravnih vprašanj. Neoliberalna ekonomska teorija, ki je interesno povezana z interesi Wall Streeta, je zajela vso Evropo. V vzhodnih državah je v pogojih tranzicije generirala specifična protislovja, imenovana latinoamerikanizacija postsocialistične Evrope. Ujetnik teh procesov je tudi Slovenija, predvsem glede privatizacije na škodo pridobljene lastninske pravice delavca.

4. Tudi Zakon o obligacijskih razmer-

Page: 24

Reach: 40000

Country: SLOVENIA

Size: 3359 cm2

6 / 7

jih, največji zakonski projekt Jugoslavije, ki se je strokovno pripravljala od leta 1937 in je bil kljub večletnim blokadam po inerciji sprejet šele leta 1978, je bil v medijih zamolčan več let, češ da ni skladen z nelastninskim konceptom družbene lastnine. Namesto definiranja pojma družbena pogodba so bili uvedeni pravno nedefinirani pojmi, kot so samoupravni sporazumi in družbeni dogovori kot pojmi "sui generis". Politične razmere po zasedbi Češkoslovaške so ob podpori novolevičarskih gibanj omogočile centralističnim silam v Jugoslaviji, da so preko partijskega vrha obračunali s tako imenovanimi nacionalističnimi in tehnokratsko liberalnimi centri moči ter ideološkimi nasprotniki nelastninskega koncepta družbene lastnine. Partijski vrh pa se je tako obranil očitkov Sovjetske zveze o revizionizmu.

- 5.** Tržno orientirani ekonomski modeli so se nadaljevali v praksi na trgu blaga, ne pa na trga kapitala, saj delavcu kot ustavno in pravno priznanemu lastniku ni bil definiran solastninski delež na reinvestiranem minulem delu in tako onemogočeno, da bi razpolagal z njim. Nepravne omejitve so bile ideološko in politično motivirane. Konkretno: na Ustavno komisijo, ki je oblikovala Ustavne amandmaje v Zvezni skupščini, je prišel Roman Albreht februarja 1971 in nastopil z besedami: "Prihajam naravnost z Brionov, kjer daj zasedajo delovna telesa CK ZKJ. Tovaršiš Krištof sporoča, da se v ustavnih in pravnih tekstih opusti buržoazni termin lastnina. Namesto buržoazne kategorije lastnina se uporablja marksistična terminologija "temeljni družbenoekonomski odnos". Na vprašanje dr. Dejana Lucića, kako bomo opredelili osebno lastnino in kako družbeno, je odgovoril: "Lična svojina je lični osnovni društveno-ekonomski odnos, društvena svojina je društveni osnovni društvenoekonomski odnos". Dr. Lucić je komentiral: "Seljak prodat če konja i reči će, etoti, predajem ti konja u lični osnovni društvenoekonomski odnos."
- Komisija je sporočilo le delno upoštevala, tako da je obdržala besede družbena lastnina in lastninska pravica. Nihče pa ni oporekal vsebini lastninske pravice delavca na minulem delu. Jasno je bilo, da je vsebina pravice delavca na minulem delu v celoti odgovarjala vsebini lastninske pravice, čeprav delež v izvedbenih predpisih ni bil individualiziran po pokojninskem ključu.

- 6.** Na pravnih fakultetah v Sloveniji so tradicionalne predmete civilnega prava preimenovali v "pravna razmerja temeljnih družbenoekonomskih odnosov", predmet Gospodarsko-statusno pravo v "Samoupravna organiziranost združenega dela", predmet Gospodarske pogodbe v Posli blagovnega prome-

ta. V takih okoliščinah so se iz razlogov politične paranoje tisočletja definirani pravni pojmi nadomeščali po orvelovski z opisnimi pravno nedefiniranimi političnimi pojmi. Namesto besede lastnina se je reklo temeljni družbenoekonomski odnos, namesto besede država se je v ustavo zapisala družbenopolitična skupnost, namesto pravo pravna razmerja, namesto podjetja temeljna organizacija združenega dela, namesto družbena pogodba (societas) samoupravni sporazum in družbeni dogovor.

- 7.** Za ilustracijo, v Sloveniji je bilo v letih 1976-78 imenovanih 49 generalnih direktorjev sozdov od tega 47 iz vrst funkcionarjev družbenopolitičnih delavcev in dva iz gospodarstva. Enako razmerje je bilo v Vojvodini. V Jugoslaviji je bilo imenovanih 82.000 direktorjev tozdov, od tega jih 247 ni dobilo soglasja družbenopolitične organizacije in od teh so samo trije direktorji zaključili štiriletni mandat.

- 8.** V letih 1990 in 1991 je SLS zastopala stališča, da naj bo privatizacija pravična in zakonita z Resolucijo proti monopolom, kar je deklaratorno podprla koalicija Demos. Pravično pomeni, da prvo dobijo tisti, ki so prvi vložili. To so bili prejšnji lastniki z zakonom o denacionalizaciji. Drugi dobijo tisti, ki so ustvarili dodano vrednost, to so bili kmetje, obrtniki in delavci. Z Zakonom o zadru-gah 1992. leta je kmetom bila priznana lastnina na 45 odstotkov predelovalne industrije (57. člen Zakona o zadru-gah). Z Zakonom o odpravi pogodbenih organizacij združenega dela pa so dobili obrtniki ustrezen delež premoženja tako imenovanih pogodbenih organizacij združenega dela.

- 9.** S parcialnimi zakoni, kot je bil "Jazbinškov" Stanovanjski zakon, se je "kupilo" volitve 1992. leta. Podobno z obveznicami, ki predstavljajo 5 do 10 odstotkov vrednosti družbenega premoženja, ki so jih predlagatelji sami takoj po sprejemu zakona v javnosti razvrednotili s kampanjo o "ničvrednem papirju" ter z zasmejovanjem tako imenovanih vodilnih ekonomistov. Sočasno so "novi menedžerji" preko tako imenovanih pidov ter finančnih skladov na trgu razvrednotene obveznice tajkunsko privatizirali.

- 10.** Njihovo delo je bilo medijsko zamolčano, politično diskvalificirano, sledile so osebne diskvalifikacije in kriminalizacije. Tudi parcialni poskusi, da bi zaščitili pravice delavcev, so bili politično diskvalificirani. Leta 1992 je bil vložen predlog protideruškega "Zakona o omejitvi obrestne mere" in objavljeni so bili članki pod naslovom "Oderuške obresti so zločinske, če jih država prizna, gre za juridični zločin". Osebne diskvalifikacije in kriminalizacije so se potencirale nepravno, zlasti z medijskimi linči.

Z Zakonom o restituciji pravic delavcev je treba identificirati zgodovinske prevare ter s tem povezano zločinsko zakonodajo, ki je prevare in druge s tem povezane zločine ščitila

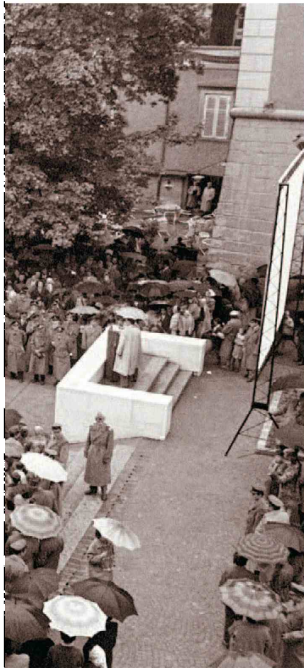
Page: 24

Reach: 40000

Country: SLOVENIA

Size: 3359 cm2

7 / 7

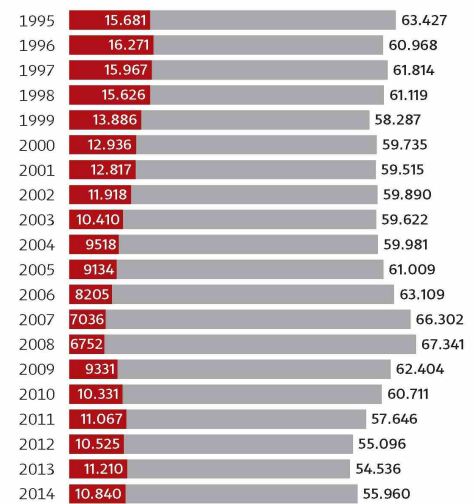

(Večer arhiv)

(Reuters)

Število brezposelnih in delovno aktivnih prebivalcev v občini Maribor

■ brezposelni ■ delovno aktivno prebivalstvo

VEČER

Vir: Statistični register delovno aktivnega prebivalstva, Zavod za zaposlovanje, OS Maribor